

НАУКОВИЙ ЧАСОПІС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ІСТОРИКО -
ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ

ВИПУСК 5

УДК 378 (091) (051)

ББК 74.583 я 52

I – 90

Історико-педагогічні студії: Науковий часопис / гол. ред. Н.М. Дем'яненко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. - Вип. 5. – 302 с.

Свідоцтво Міністерства юстиції України про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 12832 – 1716Р від 30.05.2007 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Дем'яненко Н.М. – доктор педагогічних наук, професор (*головний редактор*);

Бобрицька В.І. – доктор педагогічних наук, професор;

Гузій Н.В. – доктор педагогічних наук, професор;

Кравченко І.М. - кандидат педагогічних наук, доцент (*заступник головного редактора*);

Смікал В.О. – кандидат педагогічних наук, доцент;

Шеверун С.В. – асистент.

Друкується за рішенням Ученої ради Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (*протокол від 24 листопада 2010 р. № 4*).

© Редакційна колегія, 2011

© Автори статей, 2011

© Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, 2011

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ
I Всеукраїнські Морозівські педагогічні читання

ВНУТРІВУЗІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	250
<i>Frąckowiak Anna.</i> BOLOGNA PROCESS IN POLISH INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION. ACHIEVEMENTS, FAILURES, PARADOXES.....	253
<i>Ходаківська С. В.</i> РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ.....	256
<i>Чорна О.А.</i> ПІДГОТОВКА ВІКЛАДАЧІВ-ТҮҮТОРІВ В УКРАЇНІ ТА У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ).....	258
<i>Чорнєй І. Д.</i> ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ.....	261
<i>Чуніхіна Л. В.</i> ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	264
<i>Шеїдченко А. В.</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ІДЕЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	266
<i>Шеверун Н. В.</i> НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В АСПЕКТІ ЗМІН У ВИЩІЙ ОСВІТІ ПОЛЬЩІ.....	268
<i>Шеверун С. В.</i> єДНІСТЬ ОСВІТНЬОГО І НАУКОВОГО ПРОСТОРУ ЯК ПРИНЦИП БОЛОНСЬКОГО РЕФОРМУВАННЯ.....	271
<i>Шевченко В.В.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА У СУЧASNІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	274
<i>Шевчук В. В.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ БІОГРАФІЇ ВЧЕНОГО ЯК ПЕРСОНІФІКОВАНОГО ОБРАЗУ НАУКИ.....	276
<i>Шевчук К. Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «МЕТОДИКА ВІКЛАДАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ».....	279
<i>Шенцева Н. Н.</i> МОТИВАЦІЯ ДОСТИЖЕННЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВУЗА КАК ФАКТОР АКМЕОЛОГІЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРОФЕСІОНАЛА.....	282
<i>Щербина А. П.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ БІЛОРУСІ.....	283
<i>Штангей С. В.</i> АДАПТАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	286
<i>Шутсько Т. П.</i> досвід модифікації сучасних технологій у комунікативній підготовці майбутнього молодшого медичного спеціаліста.....	288
<i>Юрченко В. І., Подоляк Л. Г.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВІКЛАДАЧІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	290
<i>Яренчук Л. Г.</i> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	293
<i>Ярошенко О. Г.</i> з досвіду проектування і здійснення методичної підготовки майбутніх учителів в умовах кредитно-модульної системи організації навчання.....	296

На четвертому етапі підводяться підсумки з оголошеннем оцінок активним студентам з урахуванням раніше розроблених критеріїв. При участі в цій діловій грі у майбутніх спеціалістів формуються уміння і навички дій в професійному середовищі.

Ситуативний аналіз дозволяє в безпечних умовах вивчити складні і емоційно значущі питання. Для роботи студентам надається письмовий або відеоматеріал, який містить в собі проблемну ситуацію. На його основі розгортається дискусія, мета якої – знайти шляхи рішення проблемної ситуації. Метод розвитку інциденту – викладачі направляють студентів, після його опису, на з'ясування різних деталей. Кожний з присутніх висловлює свою думку про інцидент і про шляхи його вирішення. Студенти, що мають схожі думки, об'єднуються в підгрупи, між якими розгортається дискусія з метою визначити істинні причини інциденту і найкращі шляхи його розв'язання.

Дослідження показали, що така організація занять сприяє розвитку і закріпленню професійних якостей майбутнього молодшого медичного спеціаліста більшою мірою, ніж оволодіння теорією в стандартних умовах навчання.

Таким чином, використання в процесі професійної підготовки інтерактивних технологій навчання є ефективним чинником комунікативної підготовки майбутніх молодих медичних фахівців. Вони допомагають розкрити особистий потенціал майбутніх фахівців, формують професійні якості, допомагають розвитку відповідальності, вчать стисло і чітко висловлювати власні думки, розуміти інших людей і бути готовими до співпраці.

Література

1. Вандер Венде М.К. Болонская декларация: расширение доступности и повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе /М.К. Вандер Венде // Высшее образование в Европе. – 2000. - Том XXV. - № 3. - С.25-29.
2. Вацлавик П. Прагматика человеческих коммуникаций: Изучение паттернов, патологий и парадоксов взаимодействия /П. Вацлавик, Д. Бивин, Д. Джексон; [пер. с англ. А. Суворовой]. – М.: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО Пресс, 2000. – 320 с.
3. Горячев М.Д. Психология и педагогика: [учеб. пособ.] /А.В. Долгополова, О.И. Ферапонтова, Л.Я. Хисматуллина, О.В. Чекрасова. - Самара: Издательство „Самарский университет”, 2003. - 187 с.
4. Зубенко Л.Г. Культура ділового спілкування: [навч. посіб.] /Л.Г. Зубенко, В.Д. Немцов. – К.: ЕКС ОБ, 2002. – 200 с.
5. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации: [учеб. пособ.] /А.В. Соколов. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2002. – 461 с.
6. Урбанович А.А. Психология управления: [учеб. пособ.] /А.А. Урбанович. – Минск: Харвест, 2003. – 640 с.

Анотація. У статті розглянута комунікація в діяльності молодшого медичного спеціаліста. Продемонстрована можливість використання в навчальному процесі для покращення підготовки майбутніх молодих медичних спеціалістів інтерактивного навчання. **Ключові слова:** професійна підготовка, комунікативна компетенція, інноваційна технологія, інтерактивне навчання, професійні якості.

Аннотация. В статье рассмотрена коммуникация в деятельности младшего медицинского специалиста. Продемонстрирована возможность использования в учебном процессе для улучшения подготовки будущих младших медицинских специалистов интерактивного обучения. **Ключевые слова:** профессиональная подготовка, коммуникативная компетентность, инновационная технология, интерактивное обучение, профессиональные качества.

Annotation. The article considers the communication in junior medical specialist's activity. The author shows the possibility to use interactive approach in the educational process for improving future junior medical specialists' training. **Key words:** vocational training, communicative competence, innovative technology, interactive teaching, professional qualities.

Юрченко В. І.
Подоляк Л. Г.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Однією з найважливіших передумов реформування вищої освіти в Україні є підготовка нової генерації науково-педагогічних кадрів – національної еліти, яка здатна оволодіти освітньо-світоглядною парадигмою гуманітаризації, гуманізації і демократизації освіти і науки, забезпечити різnobічний розвиток і піднесення самоцінної особистості кожного студента. Щоб вирішити це надзвичайно важливе й складне завдання, потрібно суттєво підвищити науково-професійний рівень викладачів, зокрема, шляхом покращання їхньої психолого-педагогічної підготовки.

У зв'язку з цим, у січні 2000 р. в НПУ імені М.П. Драгоманова була створена перша в Україні кафедра педагогіки і психології вищої школи. Науковим натхненником і організатором створення кафедри був академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор Мороз Олексій Григорович, який став її завідувачем. Важливу роль у становленні кафедри, започаткованій магістерської програмами підготовки у той час відіграв проректор НПУ імені М.П. Драгоманова А.Г. Слюсаренко. У складі кафедри працювали такі знані науковці як доктор педагогічних наук, професор Б.С. Кобзар, доктор педагогічних наук, професор З.І. Слєпкань та ін.

Для забезпечення психолого-педагогічної підготовки магістрантів і аспірантів – майбутніх викладачів вищої школи – кафедрою було запроваджено викладання таких навчальних курсів: „Педагогіка вищої школи”, „Психологія вищої школи”, „Управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах”, „Основи професіоналізму викладача вищої школи”, „Методологія і методи науково-педагогічних досліджень”, „Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі”, „Економіка вищої освіти” та ін.

Метою нашої статті є на прикладі навчальної дисципліни „Психологія вищої школи” показати можливі шляхи підвищення якості вищої освіти завдяки покращенню психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів.

Слід зазуважити, що систематичне дослідження психолого-педагогічних проблем вищої освіти розпочалось у 60-х роках ХХ століття. Найважливішими науковими здобутками того часу є роботи С.І. Архангельського та С.І. Зинов'єва, в яких ґрунтівно проаналізовано навчальний процес у ВНЗ і закладено теоретичні основи розв'язання проблем оновлення вищої школи. Вони є авторами перших навчальних посібників із проблем навчання у вищій школі [1], [3]. Це було поштовхом для появи низки досліджень, в яких вирішення завдань вищої освіти почало розглядатися в контексті психологічних особливостей студентського віку та психологічних явищ, які породжуються умовами вищого навчального закладу (О.А. Абдулліна, А.М. Алексюк, Б.Г. Ананьев, І.Д. Бех, О.О. Бодальов, І.А. Зимняя, О.В. Киричук, Н.В. Кузьміна, В.Т. Лісовський, О.Г. Мороз, Д.Ф. Ніколенко, В.І. Носков, Н.М. Пейсахов, П.І. Підкасистий, Н.І. Пов'якель, В.О. Сластионін, С.Д. Смирнов, Н.Ф. Тализіна, Н.В. Чепелєва, В.О. Якунін та ін.).

Перші програми з психології вищої школи були розроблені в останні десятиліття ХХ ст. Такий курс читався в інститутах і факультетах підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. Викликає інтерес робота С.Д. Смирнова „Шляхи формування моделі спеціаліста з вищою освітою” (1977 р.). У 1981 р. вийшло перше видання відомого підручника М.І. Дъяченка, Л.А. Кандидовича „Психологія вищої школи”, а в 1986 р. побачив світ підручник „Основи педагогіки і психології вищої школи” за редакцією А.В. Петровського.

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ

I Всеукраїнські Морозівські педагогічні читання

Вагомі наукові здобутки в розробці актуальних проблем психології вищої школи належать українським ученим. Так, зокрема, П.М. Пелех працював над проблемою профорієнтації старшокласників, яку він вважав важливим складником їхньої майбутньої професійної підготовки; психологічні засади формування особистості майбутнього вчителя в умовах педагогічного ВНЗ були предметом дослідження Д.Ф. Ніколенка; психологічне обґрунтування методів і прийомів навчання у вищій школі вивчав А.М. Алексюк; психологічні умови професійної адаптації молодого педагога досліджував О.Г. Мороз; психологічні засади оптимізації взаємин викладачів і студентів вивчав В.В. Власенко та ін. В.М. Галузинський і М.Б. Євтух є авторами навчального посібника „Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні” (1995 р.). За редакцією академіка О.Г. Мороза в 2001 р. вийшов друком навчальний посібник „Педагогічний процес у вищій педагогічній школі” [6], 2003 р. – „Педагогіка і психологія вищої школи” [5], а в 2006 р. – „Викладач вищої школи: психологічні основи підготовки” [4]. З.І. Слєпкань підготувала навчальний посібник „Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі” [11].

Розроблена нами програма навчальної дисципліни „Психологія вищої школи” [10] ґрунтуються на розумінні того, що предметом **психології вищої школи** є особистість викладача та студента в їхній розвивальній педагогічній взаємодії. Психологія вищої школи досліджує роль „особистісного чинника” при впровадженні інноваційних технологій навчання та виховання у ВНЗ, виявляє психологічні умови і механізми становлення особистості майбутнього фахівця, вивчає закономірності функціонування психіки студента як суб'єкта навчально-професійної діяльності та специфіку науково-педагогічної діяльності викладача, а також аналізує соціально-психологічні особливості професійно-педагогічного спілкування та взаємин викладачів і студентів.

Програма складається з трьох змістових модулів (модуль 1 „Психологія вищої школи: студентський період життя людини”, модуль 2 „Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі і навчально-професійною діяльністю студентів”, модуль 3 „Психологія виховання особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою”) і передбачає розгляд таких тем: „Психологія вищої школи, її предмет, завдання та методи”, „Загальна психологічна характеристика студентського віку”, „Професійне становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою”, „Психологія студентської групи”, „Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі”, „Психологічний аналіз учіння студентів”, „Психологія виховання студентської молоді”, „Психологія педагогічної взаємодії викладача зі студентами”, „Психологічний аналіз конфліктів у педагогічній взаємодії. Шляхи їх запобігання та стратегії вирішення”, „Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи”.

В основу розробки нами змісту дисципліни „Психологія вищої школи” покладені такі провідні теоретичні положення гуманістичної психології і педагогіки:

- 1) У центрі педагогічного процесу ВНЗ перебуває студент, який навчається і формується як особистість майбутнього фахівця.
- 2) Навчальний процес передбачає організацію і управління навчально-професійною діяльністю студентів у педагогічному співробітництві та педагогічному спілкуванні.

3) У процесі навчання і виховання студентів викладач є також суб'єктом власної науково-педагогічної діяльності. Він повинен об'єктивно оцінювати і коригувати свою поведінку, знати себе, свої здібності, особливості вольової саморегуляції та інше, щоб гідно виконувати свої професійні обов'язки.

Наш підхід ґрунтуються на тому, що в освітній процес мають бути залучені і студенти, і викладачі, які самостійно ініціюють свою інтелектуально-пізнавальну активність, що спрямована на засвоєння смислів професійної діяльності як важливих елементів їхнього особистісного досвіду. Головне педагогічне завдання викладача – забезпечити співробітництво у прийнятті рішень, актуалізувати мотиваційні ресурси учіння студента, розвивати його особистісні настанови, які адекватні гуманістичному навчанню, створювати умови для особистісного зростання майбутніх фахівців і для власного професійного вдосконалення.

Завдання вивчення студентами курсу „Психологія вищої школи”:

- 1) Інтеграція і систематизація набутих у процесі професійного навчання знань про психологічні передумови підвищення якості вищої освіти.
- 2) Опанування знань про психологічні особливості студентського періоду життя людини та усвідомлення закономірностей професійного становлення та особистісного зростання майбутніх фахівців.
- 3) Формування професійного мислення студентів, набуття ними досвіду творчого використання психологічних знань для вирішення конкретних завдань навчально-професійної та майбутньої науково-педагогічної діяльності.
- 4) Стимулювання самоосвіти і конкретизація змісту самовиховання і саморозвитку майбутнього викладача вищої школи.
- 5) Сприяння професійному самовизначенню і набуття студентами професійно-педагогічної ідентичності через усвідомлення психологічних особливостей науково-педагогічної діяльності та передумов її опанування.

Як відомо, за Болонською системою магістерська освітня програма професійної підготовки має жорсткий розподіл часу, відведеного на засвоєння тієї чи іншої дисципліни, значно більше годин покладено на самостійну навчальну роботу студента. Так, наприклад, згідно навчального плану підготовки магістрів за спеціальністю 8.010107 „Практична психологія” у Київському університеті імені Бориса Грінченка на дисципліну „Психологія вищої школи” відведено 144 год. (4 кредити), з них 12 год. – лекційні, 24 год. – семінарські заняття, 9 год. – індивідуальні заняття, 6 год. – підсумковий контроль, решта 93 год. – самостійна навчальна робота студента.

У цій статті ми не будемо зупинятися на аналізі того, що позитивного і які ймовірні психологічні ризики в тому, що 64,5% навчального часу відведено на самостійно роботу студента. Зауважимо лише одне, що такий підхід вимагає неухильного дотримання психологічно-педагогічних умов організації самостійної навчальної роботи студентів:

- формування у студентів умінь і навичок самостійного здобування знань, виховання в них самостійності як риси особистості;
- чітке визначення завдань самостійної роботи на основі ретельного відбору викладачем змісту та обсягу навчального матеріалу, який виноситься для самостійного опрацювання студентами;
- диференціювання обсягу і змісту навчальних завдань для самостійної роботи залежно від професійних інтересів студентів, рівня їхнього загального і спеціального розвитку в певній предметній галузі, від періоду навчання;
- необхідне нормування бюджету часу, щоб уникнути надмірного перевантаження студентів самостійною роботою протягом дня, тижня чи семестру, надання їм можливості раціонально розподілити час для роботи над усіма предметами;
- стимулювання самостійної роботи шляхом формулювання проблемних запитань під час читання лекцій, визначення завдань творчого характеру, підтримання інтелектуальної ініціативи студентів на семінарських заняттях, надання їм можливості виступити з повідомленням, доповненням тощо;
- забезпечення оперативного контролю за ходом виконання навчальних завдань, наприклад, творчі звіти студентів на колоквіумах, перевірка конспектів передшоджерел, оцінювання рівня та якості виконання самостійних навчальних завдань;
- надання консультивативної допомоги щодо тих питань або пізнавальних проблем, які викликали труднощі;

- розробка методичних рекомендацій стосовно організації самостійної роботи з кожного предмета і виду навчальної діяльності;

- створення зовнішніх (зменшення зайвих витрат часу на пошук потрібної інформації, поповнення бібліотеки сучасною літературою, забезпечення доступу до мережі Інтернет, наявність потрібного лабораторного обладнання тощо) і внутрішніх (мотивація діяльності) умов для самостійної навчальної роботи студентів;

- надання студентові можливості планувати свої навчальні дії, коригувати їх на основі самоконтролю і самоаналізу інформації про результативність самостійної роботи.

Розроблений нами зміст самостійної роботи з дисципліни „Психологія вищої школи” [7], [8], [10] спрямований на поглиблення теоретичних знань студентів, розвиток самостійного мислення і набування вмінь опрацювання наукової літератури. Все це має сприяти професійному самовизначення майбутніх викладачів.

Магістрантам пропонується:

1) Ведення тематичного словника.

2) Опрацювання літератури зожної теми за формулою, яка обирається самостійно (конспект, тези, план, таблиця, схема, висновки тощо), з визначенням особистого ставлення до змісту роботи (за бажанням). Список рекомендованої літератури до зожної можна доповнювати самостійно підібраними науковими працями.

3) Висловити своє міркування щодо питань проблемного характеру, які подані до зальної теми. Це сприяє усвідомленню актуальних проблем і пошук шляхів їх вирішення, загострення уваги на суперечностях, які залежать від конкретних умов педагогічного процесу і життєвих обставин.

4) Доцільно основний зміст зальної теми подати у вигляді таблиці або схеми, проаналізувати та доповнити запропоновані таблиці.

5) Виконати завдання на розвиток рефлексивних процесів, аналіз і оцінку власної навчально-професійної діяльності, визначення професійних рис своєї особистості.

Наприкінці опрацювання курсу важливо дати самооцінку якості його засвоєння загалом (або окремих тем). Доцільно поставити собі конкретну оцінку. До того ж обов'язково зазначити свої критерії оцінювання та що було зроблено, щоб відповісти їм.

Завдання для практично-семінарських занять творчо-пошукового характеру спрямовані на самопізнання, рефлексивний пошук індивідуального стилю майбутньої професійно-педагогічної діяльності, прояв творчості і самостійності студентів. Питання для самоконтролю стимулюють у них самооцінку навчально-професійних досягнень, вмотивовують самоосвіту і професійне самовдосконалення.

До зальної теми нами розроблені „Методичні вказівки до вивчення теми”, підібрані „Психологічно-педагогічні завдання”, рекомендовані „Методики для самопізнання і дослідження студентів” та „Психогімнастичні вправи”. Після опрацювання теми студенти виконують контрольне завдання на практичне застосування знань із теми.

Не слід забувати також про формування і вдосконалення в студентів навичок самостійної навчальної роботи. Для цього нами пропонується „Методика самостійної навчальної роботи студента”, яка містить психологочні рекомендації щодо правил конспектування лекцій, ефективних і раціональних прийомів самостійної роботи з науковою літературою, конспектування передходжерел, формулювання тез наукової роботи, складання анотації наукової праці та ін. Нами розроблені також вимоги і методичні рекомендації щодо написання реферату, написання і захисту магістерської роботи, а також „Методика самовиховання і саморозвитку студента”.

При організації самостійної навчальної роботи важливим є інформаційне забезпечення навчального процесу. За останні роки нами підготовлено курс лекцій із психології вищої школи [12], навчальний посібник [8], практикум [7] і підручник „Психологія вищої школи” [9], а також створено інформаційний електронний ресурс на сайті „Вісник психології і соціальної педагогіки” [<http://www.psyh.kiev.ua>].

Про важливість вивчення курсу „Психологія вищої школи” можуть свідчити рефлексивні відгуки магістрантів – майбутніх викладачів ВНЗ. Наведемо деякі з них:

„У курсі „Психологія вищої школи” наявна, по-перше, мотивація студентів (заохочення) до самостійної навчальної роботи, по-друге, активізація власного творчого мислення та формування особистісної позиції, і, по-третє, спонукання до самоаналізу, самовдосконалення”.

„Виконуючи різні завдання, я аналізувала себе, оцінювала інших людей і навколошній світ узагалі, стала навіть організованішою, готуючись до заняття. Після вивчення цієї дисципліни я зрозуміла, чим різиться викладання студентам і навчання дітей у школі. Уявляю тепер, яким буде викладачем і як ставитимуся до студентів. Знаю, які помилки можу при цьому допустити і вже зараз працюю над їх запобіганням”.

„Психологія вищої школи стала тим „вікном” у світ власного „Я” та однокурсників, яке дало змогу критично поглянути на себе, свої професійні та особистісні якості й цінності, а також на студентів як суб’єктів навчання, а не лише як ровесників”.

„Можу подякувати психології вищої школи за те, що вона показала мені, як важко бути викладачем, стати взірцем для студентів. Адже для цього потрібно мати не лише велике знання й ерудицію, володіти методикою викладання, а й бути особистістю, постійно підвищувати свій культурний рівень, бути в усьому прикладом”.

„Психологія вищої школи допомогла мені краще зрозуміти себе я інших, я навчилася правильно і коректно розв’язувати педагогічні конфлікти (що дуже важливо не тільки в педагогічній діяльності, а й в житті”.

Ознайомлення з новітніми науковими здобутками психології вищої школи не завадить і досвідченим викладачам ВНЗ із високими науковими ступенями і вченими званнями. Через брак психолого-педагогічних знань дехто з них, добре знаючи свою науку, недостатньо володіє педагогічною майстерністю, не прагне вдосконалювати навчальний процес на науково-психологічному підґрунті, часто „навпомаки” формують власний стиль викладання, не заважаючи психологочним особливостям студентського віку, пріоритетів особистісного зростання майбутніх фахівців та індивідуально-психологічних відмінностей студентів. Справжніми Педагогами, по суті, багато з них так і не стають. У зв'язку з цим можна навести слова В.О. Сухомлинського: „Психологія мене цікавить більше, ніж педагогіка; власне, без психології нема і педагогіки. Якщо педагогіку порівняти з майстернею, то психологія – це інструменти в майстерні; нема інструментів або вони нікуди не годяться – від майстерні залишається самі стіни. Дуже часто так у школах і буває”. Хоча це сказано про школу і вчителя, саме низький рівень психологічної культури частини викладачів і керівництва ВНЗ є однією з головних причин гальмування процесу реформування вищої освіти в Україні на гуманістичних засадах, що передбачає впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання, створення умов для особистісного зростання і професійного становлення кожного студента.

Література

1. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе / С.И. Архангельский. – М.: Высшая шк., 1974. – 384 с.
2. Дьяченко М.И. Психология высшей школы : Учеб. пособие / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, С.Л. Кандыбович. – Мн.: Харвест, 2006. – 416 с.
3. Зиновьев С.И. Учебный процесс в советской высшей школе / С.И. Зиновьев. – М.: Высшая шк., 1975. – 314 с.
4. Мороз О.Г. Викладач вищої школи : психологічно-педагогічні основи підготовки / О.Г. Мороз, О.С. Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2006. – 206 с.

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ
I Всеукраїнські Морозівські педагогічні читання

5. Мороз О.Г. Педагогіка і психологія вищої школи / О.Г. Мороз, О.С. Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.
6. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / За ред. акад. О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2000. – 337 с.
7. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Практикум : Навч. посібник / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: Каравела, 2007. – 336 с.
8. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи : Навч. посібник для магістрантів і аспірантів / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.
9. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи : Підручник / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – [2-е вид.] – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
10. Психологія вищої школи: типова навчальна програма і зміст самостійної роботи. Методичні рекомендації для магістрантів і аспірантів / Укл. Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: НПУ, 2005. – 44 с.
11. Слепакань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.І. Слепакань. – К.: Вища школа, 2005. – 240 с.
12. Юрченко В.І. Психологія вищої школи : Курс лекцій / В.І. Юрченко, В.В. Кудіна. – К.: КСУ, 2004. – 176 с.

Анотація. У статті розглядається проблема психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів вищої школи, вирішення якої було розпочато кафедрою педагогіки і психології вищої школи НПУ імені М.П. Драгоманова. Аналізується зміст і розвивальні можливості навчального курсу „Психологія вищої школи“. **Ключові слова:** психолого-педагогічна підготовка, якість вищої освіти, реформування, психологія вищої школи, магістр.

Аннотация. В статье рассматривается проблема психолого-педагогической подготовки будущих преподавателей высшей школы, решение которой было начато кафедрой педагогики и психологии высшей школы НПУ имени М.П. Драгоманова. Анализируется содержание и развивающие возможности учебного курса „Психология высшей школы“. **Ключевые слова:** психолого-педагогическая подготовка, качество высшего образования, реформирование, психология высшей школы, магистр.

Annotation: A problem of psychological and pedagogical training of future teachers of High school, the decision of which has been initiated by the department of pedagogic and psychology of high school of National M. Dragomanov Pedagogical University is examined in the article. Content and developing possibilities of educational course "Psychology of high school" are being analyzed. Key words: psychological and pedagogical training, quality of higher education, reforming, psychology of high school, master's degree.

Яренчук Л.Г.
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ
ЇХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Постановка проблеми. Кардинальні зміни, що відбуваються в шкільній освітній галузі "Технологія", висувають нові вимоги до особистісних та професійних якостей вчителя трудового навчання. Особливо актуальними для нього стають такі домінанти його професійної компетентності як внутрішня технічна культура, широка технічна ерудиція, технічний світогляд, активність, ініціативність, самостійність, прагнення до творчості, висока відповідальність.

Відтак, серед основних завдань, які необхідно розв'язати у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів технології у вищих навчальних закладах, є: забезпечення підготовки учнів до трудової діяльності у різних її сферах; ознайомлення учнів із загальними поняттями про основи сучасного виробництва, його економічні та екологічні засади, процеси управління; залучення учнів до основних видів сільськогосподарської праці, проектно-технологічної діяльності; формування навичок розв'язування творчих практичних завдань дослідницького характеру; формування в учнів технічних понять, практичних умінь і навичок; особистісно орієнтоване трудове виховання; продуктивна профорієнтація; формування не лише творчого ставлення до праці, а й поєднання шкільного навчання з продуктивною працею.

Мета статті – висвітлення деяких аспектів аспектів, що визначають в умовах вищої школи підвищення творчого потенціалу студентів, які набувають спеціальності вчитель технологій.

Виклад основного матеріалу.

Зважаючи на важливість розвитку творчого потенціалу у фаховій підготовці вчителів трудового навчання, доцільно конкретизувати його зміст з філософської, психологічної та педагогічної точкою зору.

У довідникових джерелах зазначено, що потенціал походить від латинської – potentia – сила, можливість, здатність, що існує у прихованому вигляді і може проявити себе завдяки певним умовам. Також потенціал розглядається як сукупність джерел, засобів, можливостей, які можуть бути використані у зв'язку з досягненням певної мети [1].

У філософії (Г.Гегель, I.Кант, Й.Фіхте, Ф.Шелінг) потенціал розуміється як джерело, можливість, засіб, запас, що може бути використаний для розв'язання будь-якого завдання, досягнення певної мети або ж як можливості окремої особистості, суспільства, держави в певній сфері життєдіяльності [2]. Потенціал співвідноситься з тією роботою особистості, яка ще не зроблена, але може бути виконана. Стосовно творчості потенціал передбачає існування особистісних якостей, що забезпечують як розвиток особистості, так і її зовнішній вияв у створенні нових соціально значущих предметів матеріальної та духовної культури.

У психологічній науці потенціал пов'язується із латентною можливістю, тобто можливістю, яка існує в прихованій формі. Вона неактивна, але здатна до пробудження чи розвитку [1]. Це дозволяє висловити думку про те, що потенційні можливості, обумовлюючи здатність особи до оволодіння тими чи іншими знаннями, уміннями, навичками, за відповідних умов забезпечують її самореалізацію здійснення.

З огляду на предметну галузь педагогіки, в ній розглядається сутність потенційальних можливостей до творчості кожної особистості, умови для їх реалізації і розвитку, аналізується творчий потенціал як системоутворююча якість особистості і його взаємозв'язок з сутністю силами людини. П.Ф. Кравчук [3] зазначає, що цілісність особистості виступає як інтегральне явище, що об'єднує різносторонні якості, проявляється за допомогою творчої сили, яка в свою чергу, визначається змістом і рівнем розвитку потенційальних можливостей до перетворення і "виявляє" себе завдяки творчим здібностям. Потенційні творчі можливості проявляються у діяльності при наявності певних причин і умов. Але результати творчості залежать не тільки від можливості проявляються у діяльності при наявності певних причин і умов. Але результати творчості залежать не тільки від умов і зовнішнього замовлення, але і від ступеня розвинутості творчого потенціалу. Розглядаючи творчий потенціал як умов і зовнішнього замовлення, але і від ступеня розвинутості творчого потенціалу. Розглядаючи творчий потенціал як цілеспрямовано перетворюючою діяльністю, в якій відбувається характер взаємозв'язку всіх здібностей сукупність можливостей цілеспрямовано перетворюючою діяльністю, в якій відбувається характер взаємозв'язку всіх здібностей людини, автор визначає його як інтегративну якість, що відбуває міру можливостей сутнісної творчої сили особистості в реальній практиці і наддіяльнісних відносинах, підкреслюючи, що творчий потенціал відбуває властивість особистості "взаємозв'язувати", інтегрувати її дії по цілеспрямованому подоланню конкретного протиріччя з метою виходу за межі звичайного, досягнутого.

А.М.Матюшкин доводить, що найбільш загальною характеристикою і структурним компонентом творчого потенціалу є пізнавальна потреба, яка складає психологічну основу домінантності пізнавальної мотивації і виявляється в більш високій сензитивності до новизни стимулу, новизни ситуації, відкриття нового в звичайному, високій вибірковості по відношенню до нового, в його перевазі до кольорів, звуків, форм. Тому такою важливою вважається реалізація дослідницької активності нового, в його перевазі до кольорів, звуків, форм. Тому такою важливою вважається реалізація дослідницької активності